

บทที่ 6

โนราบันเทิง

โนราเป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีมาหลายร้อยปียอมเป็นเรื่องปกติที่จะส่งผลให้มีพัฒนาการซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย โดยบางอย่างก็อาจเกิดขึ้นและอยู่ได้เพียงแค่ช่วงเวลาสั้นๆ และบางอย่างเกิดขึ้นแล้วก็ได้รับการตอบรับจากผู้คนในสังคมจนยังคงมีอยู่ให้เห็นถึงปัจจุบันนี้ ทำให้การแสดงโนราในสมัยก่อนและปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ยังคงมีลักษณะร่วมที่เหมือนๆ กัน จึงสามารถแบ่งชนิดของการแสดงโนราเพื่อความบันเทิงได้ 5 ชนิด โดยมีชื่อที่เรียกตามเอกลักษณ์เฉพาะอย่างที่มีความโดดเด่นแตกต่างกันไปดังนี้

1.1 โนราทางเครื่อง

1.2 โนราโบราณ

1.3 โนราทอล์คโชว์

1.4 โนราละคร

1.5 โนรามายากล

1.1 โนราทางเครื่อง (กำลังได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน)

เนื่องจากเมื่อ พ.ศ. 2505 ดนตรีลูกทุ่งได้รับความนิยมมาก การแสดงโนราจึงเริ่มนำดนตรีลูกทุ่งเข้ามาประสมด้วย ชาวบ้านจึงนิยมเรียกกันว่า “โนราทางเครื่อง” หมายถึง การแสดงโนราบันเทิงที่มีการแสดงดนตรีลูกทุ่งเข้ามาเสริมในช่วงท้ายของการแสดงเพื่อดึงดูดผู้ชม โนราทางเครื่องจึงสามารถแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วงคือ

การแสดงช่วงแรก

ตั้งแต่เวลาประมาณ 20.00-24.00 น เป็นช่วงเวลาของการแสดงโนราที่มีลำดับขั้นตอนเหมือนกับการแสดงโนราบันเทิงโดยทั่วไปดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นแต่จะมีความยิ่งใหญ่ของแต่ละชุดการแสดงมากกว่าโนราบันเทิงชนิดอื่นเพราะได้รับอิทธิพลจากการแสดงดนตรีลูกทุ่งที่เน้นความอลังการและมีทางเครื่องจำนวนมาก ดังนั้นการแสดงโนราจึงนิยมใช้ผู้รำที่จำนวนมากด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความสมดุลกับความใหญ่โตของเวที โดยกลุ่มผู้ชมก็จะหลากหลายเพราะเนื้อหาโดยรวมเน้นความสนุกสนานขบขัน คือมีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก และวัยรุ่นที่เป็นคู่รัก เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ไม่ดีมากนัก

รูปที่ 32. การรำโนราโบราณของโนราหางเครื่องในการแสดงช่วงแรก

การแสดงช่วงที่สอง

การแสดงช่วงที่สองจะดำเนินต่อจากการแสดงโนราในช่วงแรกทันที คือเวลาประมาณ 24.00-02.00 น. คือเป็นช่วงของการแสดงดนตรีลูกทุ่ง ผู้ชมในกลุ่มวัยรุ่นมักจะชื่นชอบมากกว่าผู้ใหญ่ โดยหลังจากที่การแสดงของหัวหน้าคณะโนราจบลงไป พิธีกรก็จะเข้ามาทำหน้าที่ในการกล่าวต้อนรับและแนะนำการแสดงที่นำมาโชว์ในค่ำคืนนั้น โดยจะเป็นการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปร้องเพลงช้าบ้างเพลงเร็วบ้าง ซึ่งแต่ละคณะมักมีนักร้องที่โดดเด่นประจำคณะ 4-5 คน เน้นหางเครื่องที่มีจำนวนมากและเครื่องแต่งกายที่วาววับจับแสงไฟ หรือบางคณะอาจเสริมช่วงการแสดงตลกขึ้นมาเป็นพิเศษก็ได้ ช่วงนี้มักใช้ผู้แสดงประมาณ 3 คน โดยเฉพาะการนำสาวประเภทสองซึ่งถือเป็นตัวชูโรงที่เพิ่มสีสันของการแสดงโนราประเภทนี้ได้ดี เนื่องจากคนกลุ่มนี้มักมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก หรือหากมีการแสดงที่กล่าวถึงเรื่องทางเพศก็ไม่เป็นที่เขินอายนัก จึงกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถครองใจผู้ชมได้ไม่ยาก

รูปที่ 33. การแสดงเพลงลูกทุ่งของโนราหางเครื่องในช่วงที่สอง

จากสัดส่วนของเวลาในการแสดงจะเห็นได้ว่าช่วงของการแสงโนราก็ยังมีมากกว่าการแสดงดนตรีลูกทุ่ง เพียงแต่การที่นำวงดนตรีเข้ามา ก็เพื่อเป็นกลยุทธ์ ต้องการดึงผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นที่อยากชมดนตรีลูกทุ่งนั้นได้ชมรับการแสดงโนร่าก่อน และเป็นการปรับตัวของการแสดงโนร่าตามกระแสความต้องการของผู้ชมในสังคมที่ให้ความนิยมในเพลงลูกทุ่งด้วย โดยโนร่าสมพงษ์ (สมพงษ์ ส่งสุวรรณ, สัมภาษณ์: 14 เมษายน 2550) เห็นว่าการที่คณะโนร่าส่วนใหญ่ได้หันมาให้ความสนใจโนร่าทางเครื่องมากขึ้นก็อาจเป็นเพราะความยิ่งใหญ่ของเวที การแสดง รวมทั้งจำนวนของผู้ชมก็จะมีมากกว่าโนร่าโบราณ เช่น หากแสดงในงานโนร่าโรงครูอาจมีผู้ชมเพียง 200 คน แต่หากเป็นการแสดงโนร่าสมัยใหม่ที่มีวงดนตรีลูกทุ่งและทางเครื่องสวยงามมาเสริมก็จะมีผู้ชมมากถึง 600-1,000 คนก็ได้ และอีกอย่างก็เรื่องของเวลาที่ทำงานของศิลปินโนร่าเองที่การแสดงโนร่าบันเทิงนั้นใช้เวลาแค่ครึ่งคืน เวลากลางวันก็พักผ่อนได้เต็มที่ในขณะที่โนร่าโรงครูต้องใช้เวลาราว 3 คืน 4 วัน ต่อหนึ่งงาน ดังนั้นคณะโนร่าที่มีศักยภาพเพียงพอก็ไม่ใฝ่ฝันอยากจะทำมาจากโนร่าโบราณมาเป็นคณะโนร่าทางเครื่องเพราะถือว่าเป็นความก้าวหน้าในอาชีพนี้อีกระดับหนึ่ง

ณ วันนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่า ราชาหรือราชินีของโนร่าบันเทิงที่สามารถครองใจผู้ชมและได้รับความนิยมมากที่สุดก็เห็นจะเป็นโนร่าทางเครื่อง ซึ่งคณะที่เป็นโนร่าทางเครื่องก็ถือได้ว่าเป็นสุดยอดของการรวมศาสตร์การแสดงโนร่าไว้ทุกอย่าง เนื่องจากคณะโนร่าทางเครื่องนั้นสามารถแยกส่วนออกไปทำการแสดงได้ทั้งโนร่าโบราณและเป็นวงดนตรีลูกทุ่ง รวมทั้งโนร่าพิธีกรรม จึงมักจะรับงานแสดงโนร่าทุกประเภทควบคู่กันไป และมักจะเป็นคณะที่มีจำนวนสมาชิกมาก (ประมาณ 50-60 คน) จึงเป็นแหล่งรวมศิลปินผู้มีความสามารถจริง ๆ

1.2 โนร่าโบราณ

โนร่าโบราณเป็นโนร่าเพื่อความบันเทิงที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกโดยแตกหน่อมาจากโนร่าพิธีกรรม โดยมีจุดกำเนิดเนื่องจากในพิธีโนร่าโรงครูที่จะมีกำหนดเวลาในการแสดงที่แน่นอนในระยะเวลา 1 ปี คือตั้งแต่เดือนหกถึงเดือนเก้าเท่านั้น คณะโนร่าก็สามารถรับการแสดงได้เพียงปีละ 16 ครั้ง ดังนั้นจึงมีเวลาที่ว่างเว้นจากการแสดงโนร่าพิธีกรรมอีกถึง 8 เดือน ในช่วงที่ศิลปินโนร่าว่างเว้นจากการรับงานโนร่าพิธีกรรม ประชาชนจะไม่มีโอกาสได้ชมการแสดงโนร่าเลย จึงเกิดความคิดขึ้นว่าหากเขาโนร่ามาแสดงในงานอื่นที่นอกเหนือจากการประกอบพิธีกรรมแล้วก็คงเป็นเรื่องดีเหมือนกัน เพราะทำให้ประชาชนได้รับความบันเทิงในยามว่างจากการทำงานและศิลปินโนร่าจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นมาจึงมีการเริ่มนำโนร่าไปแสดงยังเทศกาลอื่นๆ ซึ่งก็ไม่ได้ห่างไกลจากเรื่องของศาสนานักนั่นก็คือ ในงานเทศกาลต่างๆ ของวัด เช่น งานฉลองกฐิน ช่วงเข้าพรรษา และงานบุญอื่นๆ จนได้รับความนิยมให้แสดงตามงานรื่นเริงทั่วไป

เมื่อโนราโบราณได้รับการตอบรับจากผู้ชมในท้องถิ่น จึงเกิดการขยายตัวไปแสดงยังนอกถิ่นบ้านเกิดของศิลปินโนรา แต่ก็ยังเป็นจังหวัดในภาคใต้อยู่ เช่น ศิลปินจากจังหวัดพัทลุงเดินทางไปแสดงที่จังหวัดภูเก็ต หรือโนราจังหวัดสงขลาเดินทางไปแสดงในจังหวัดปัตตานี เป็นต้น ซึ่งเรียกโนราโบราณแบบนี้ว่าเป็น โนราเดินโรง หมายถึงการเดินทางไปแสดงยังโรงหรือเวทีแสดงที่ต่างถิ่น เนื่องจากมีเจ้าภาพว่าจ้าง หรือไม่ก็เป็นความต้องการของคณะโนราเองที่ต้องการไปแสดง ทั้งนี้หากไม่มีเจ้าภาพติดต่อให้ไปแสดง คณะโนรามักจะไปเช่าวิก คือเวทีที่มีการสร้างไว้เป็นการถาวร มีรั้วรอบขอบชิดเพื่อให้คณะโนราได้เข้าใช้สถานที่ทำการแสดงและเก็บเงินจากผู้เข้าชมอีกครั้งหนึ่ง หรือไม่ก็ไปขออาศัยพื้นที่ในวัดโดยไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่ และหากเจ้าภาพคนใดชื่นชอบในการแสดงก็จะมีการติดต่อไปแสดงในงานต่างๆ ต่อไป ทำให้มีงานต่อไปเรื่อยๆ ดังนั้นคณะโนราที่ออกไปเดินโรงจึงต้องเป็นคณะที่มีชื่อเสียงระดับท้องถิ่นก่อน เพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่าหากไปแสดงยังต่างถิ่นจะได้รับการตอบรับจากผู้ชมเหมือนกัน เพราะหากไม่เป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่าเป็นการไปตายเอาดาบหน้า ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่เสี่ยงเกินไป แต่โดยมากก่อนเดินทางออกจากบ้าน คณะโนรามักจะวางจุดมุ่งหมายปลายทางไว้ก่อนแล้ว เช่น มีปลายทางที่จังหวัดภูเก็ตโดยเริ่มเดินทางจากพัทลุง แต่ระหว่างทางที่ผ่านจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา คณะโนราก็จะทำการแสดงไปทุกที่ ทั้งเที่ยวไปและกลับ ทำให้การออกเดินโรงครั้งหนึ่งอาจใช้ระยะเวลาเป็นเดือนๆ (ห้วน คงคำ, สัมภาษณ์: 1 มิถุนายน 2550)

ข้อแตกต่างที่เห็นระหว่างโนราโบราณกับโนราโบราณโนราเดินโรงก็คือโนราโบราณเป็นโนราที่แสดงในท้องถิ่น มีเจ้าภาพจ้างคณะโนราไปทำการแสดงโดยให้ชาวบ้านรับชมฟรี อย่างเช่นงานกำบัน หรืองานมงคลต่างๆ ที่นิยมมากก็เห็นจะเป็นงานวัด ส่วนโนราเดินโรงผู้ชมต้องจ่ายค่าผ่านประตูเหมือนอย่างการจัดคอนเสิร์ตของศิลปินนักร้องในปัจจุบัน เพราะงานแสดงมักเป็นไปในเชิงธุรกิจมากกว่า โดยก็จะมีคนกลาง 2 ฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องคือเจ้าของวิกและนายทุน กล่าวคือเจ้าของวิกที่ได้สร้างเป็นเวทีสำหรับทำการแสดงไว้อย่างถาวรให้ศิลปินโนรามานำเข้าก็จะได้รับค่าเช่าจากคณะโนราแต่การเก็บค่าเข้าชมนั้นเป็นหน้าที่ของคณะโนราเอง หรืออีกลักษณะหนึ่งคือนายทุนเข้ามาว่าจ้างคณะโนราให้ไปทำการแสดงร่วมกับการแสดงพื้นบ้านอื่นๆ ในงานเดียวกันให้ผู้ชมเลือกชม โดยนายทุนเป็นผู้เก็บค่าเข้าชมและจะจ่ายค่าจ้างให้กับคณะโนราตามแต่ตกลงกันได้ ความสัมพันธ์เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเศรษฐกิจและผลประโยชน์ที่ตามมากับการแสดงตั้งแต่ในยุคโบราณ

รูปที่ 34. การแสดงโนราบันเทิงแบบโบราณของคณะนกน้อยเสียงเสน่ห์
ณ เวทีลานวัฒนธรรม สงขลา

ปัจจุบันพื้นที่ของการแสดงโนราโบราณก็ไม่ได้ต่างจากอดีตมากนัก คือได้รับความนิยมนในงานวัดตามเทศกาลทางศาสนาต่างๆ หรืองานกำบน แต่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นก็คือหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการช่วยกันฟื้นฟูและสืบทอดโนราประเภทนี้ เนื่องจากเล็งเห็นว่าโนราได้รับผลจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้โนราโบราณกลายพันธุ์ไปเป็นอย่างอื่นมากขึ้นทุกขณะ จึงต้องอนุรักษ์ไว้

การแสดงก็มีขนบนิยมเหมือนกับโนราบันเทิงทั่วไป เมื่อทำพิธีไหว้เจ้าที่และไหว้ครูเรียบร้อยแล้ว ดนตรีเริ่มบรรเลง การแสดงก็เริ่มเปิดฉากขึ้นโดยมักจะมีการปล่อยตัวนางรำออกมาเป็นชุดๆ ชุดเล็กบ้างใหญ่บ้างสลับกัน หากเป็นเด็กๆ รุ่นใหม่รำก็จะให้ออกมารำโชว์เป็นจำนวนหลายๆ คนพร้อมกัน หลังจากนั้นก็เป็นหน้าที่ของศิลปินโนราผู้ใหญ่ อาจมีโนรารับเชิญซึ่งเป็นศิลปินโนราที่ไม่ได้อยู่ประจำคณะเป็นศิลปินโนราระดับหัวหน้าคณะ เมื่อการแสดงผ่านไปประมาณ 3-4 ชุด ก็จะเป็นการเปิดตัวหัวหน้าคณะโนรา หลังจากนั้นก็จะเป็นการรวมศิลปินโนราที่มีประสบการณ์หลายๆ คน มาได้ตอบกลอนที่เป็นเรื่องราวในปัจจุบันพร้อมรำประกอบท่าทางและสอดแทรกมุขตลกขำขัน อาจแสดงเรื่องต่อหรือไม่ก็ได้ โดยรวมจะใช้เวลาแสดงตั้งแต่ 20.00-24.00 น. หรือเทียบได้กับการแสดงโนราทางเครื่องในช่วงแรกนั่นเอง

โนราโบราณเน้นจุดขายในเรื่องของการรักษาแบบแผนการรำโนราแบบดั้งเดิมไว้มากที่สุด โดยแต่ละคณะจะมีความแตกต่างกันบ้างทั้งนี้ก็เนื่องจากสายตระกูลของครูโนราที่ได้สืบทอดกันมา โดยการรำที่นิยมนำออกมาเผยแพร่ก็คือ "การรำประสมท่าโนรา หรือที่เรียกว่า "การรำเพลงโค" หมายถึงการนำท่าโนราแบบต่างๆ มาเรียงร้อยให้เป็นกระบวนการเฉพาะตนเพื่ออวดฝีมือ และเป็น การจำลองการรำโนราด้วยการแต่งกายอย่างในอดีตตามตำนานที่เหมือนกับเครื่องทรงของกษัตริย์

ในสมัยโบราณคือ มีเฉพาะสังวาล เทริด ผ้าถุง สนับเพลลา และใช้ผู้ชายรำเท่านั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงลีลาในราในครั้งอดีต

รูป 35. การรำเพลงโคที่มีการแต่งกายตามแบบโนราโบราณ

อย่างไรก็ตามการแสดงโนราโบราณในปัจจุบัน แม้ว่าจะได้ชื่อว่าเป็นการแสดงที่มีการสืบทอดและพยายามอนุรักษ์ขนบการแสดงแบบเดิมไว้ก็ตาม แต่ศิลปินโนราในสายนี้ก็ยอมรับว่าไม่ใช่ของแท้ทั้งหมด แต่มีลักษณะเป็นโนราโบราณกลายพันธุ์ เพราะมีการดัดแปลงการแสดงไปตามสถานที่และโอกาส ซึ่งมีทั้งการดัดแปลงในทางที่สร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์

ทางที่สร้างสรรค์และจรรโลงสังคมก็เช่น ในการว่ากลอนสด ศิลปินโนราจะต้องมีการติดตามข่าวสาร เตรียมข้อมูลมาระดับหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันก็มีอิสระทางความคิดที่สามารถพลิกแพลงเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการแสดงขณะนั้นได้ เพราะหากเป็นโนราโบราณจริงๆ จะมีการกำหนดตายตัวว่าต้องร้องอย่างไร ร้องบทอะไร การแสดงจึงต้องเป็นไปตามที่เตรียมมาทุกอย่าง แต่ด้วยการแสดงโนราโบราณในปัจจุบันมิใช่เพื่อมอบแต่ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่จุดสำคัญกว่านั้นคือการสอนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันให้ผู้ชมได้รับแง่คิดกลับบ้านไปด้วย

“ส่วนหนึ่งก็เป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์ของตนเอง และอาจให้เป็นเรื่องสอนใจผู้ฟังได้ อย่างเช่น บอกว่าครอบครัวของป้ามัยเป็นครอบครัวที่แตกแยก อยู่กับลูกชายและลูกสาว แม้ว่าต่อมาต้องสูญเสียลูกชายไป แต่ว่าเราก็สามารถยืนหยัดอยู่ได้เพราะยังมีกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตต่อไป และที่ที่มีความเข้มแข็งได้เพราะมีคนรอบข้างที่คอยให้กำลังใจ เป็นการสอนผู้ชมให้มีความเข้มแข็ง แม้ว่าลึกๆ เราอาจจะอ่อนแอหรือแทบจะทนไม่ได้ก็ตาม” (ละมัย ศรีรักษา, สัมภาษณ์: 16 เมษายน 2550)

หรือการสอนผู้หญิงให้วางตัวอย่างเหมาะสม เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นคนดีของสังคม ซึ่งเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นได้เพราะการปรับหมุนตามสถานการณ์ของสังคม เพื่อให้การแสดงโนราโบราณเกิดประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าเพียงการรับรู้ความสวยงามที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของโนราโบราณยังมีการนำท่าทางของนาฏศิลป์มาใช้ในการรำโนรา ซึ่งการรำแบบนาฏศิลป์นั้นมีความซับซ้อนและละเอียดน้อยกว่าท่าของโนราจริงๆ จึงเป็นการตัดรายละเอียดของท่ารำออกไปบางส่วน มักจะได้รับอิทธิพลมาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ต่างๆ เป็นการตัดแปลงให้มีความง่ายขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกได้สะดวก

ขณะเดียวกันการตัดแปลงการรำโนราโบราณในเชิงไม่สร้างสรรค์ก็มิให้เห็นด้วยเช่นกัน ได้แก่การแสดงที่เรียกว่า โนราท่าเรือ โดยช่วงค่ำจะเป็นการรำโนราแบบโบราณธรรมดา แต่พอช่วงดึกก็จะรำโนราไปเปลื้องเสื้อผ้าที่ละชั้น

“เขาเรียกกันว่าโนราท่าเรือหรือหากเป็นภาษาชาวบ้านแล้วก็เรียกกันว่าโนราผ้าหลุด ซึ่งหาดูได้ยากมาก มีการเดินตามจังหวะดนตรีด้วย เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม ไปถึงก็น้อยวาวหวีดนิดหน่อย ตอนแรกๆ ก็มีโนราสูงวัยมารำโบราณก่อนจากนั้นยิ่งดึกก็ยิ่งเป็นวัยรุ่นขึ้นเรื่อยๆ แต่พี่ก็คิดว่าได้ผลนะ เพราะอย่างหลานของพี่ที่ไม่เคยดูหรือนึกชอบการแสดงโนรามาก่อน แต่พอเขาเห็นโนราที่มีความแปลกใหม่อย่างนี้ก็ติดอกติดใจและเริ่มชอบการแสดงโนราตั้งแต่นั้นมา”

(วิชยานี ทรัพย์สิน, สัมภาษณ์: 21 พฤษภาคม 2550)

แม้ด้านหนึ่งของการแสดงในลักษณะนี้จะสามารถดึงดูดชมโนราจากผู้ใหญ่ให้เปิดพื้นที่ไปสู่กลุ่มวัยรุ่นมากขึ้นก็ตาม แต่อีกแง่หนึ่งก็ต้องตั้งคำถามว่า จะคุ้มกันหรือไม่กับการลดคุณค่าของโนราลงไปเช่นนี้

1.3 โนราทอล์คโชว์

โนราทอล์คโชว์ถือเป็นพัฒนาการน้องใหม่ของวงการโนราที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมืองได้เป็นอย่างดี เป็นการเปลี่ยนแปลงของโนราที่ต้องให้เหมาะกับชีวิตประจำวันที่เร่งรีบ ต้องแข่งกับเวลา แม้แต่เรื่องของกาพักผ่อนหย่อนใจอย่างการชมการแสดงเพื่อความบันเทิงของคนยุคนี้ก็ต้องใช้เวลาสั้นๆ ส่วนใหญ่มักเป็นการแสดงโนราในพื้นที่ที่นอกเหนือจากท้องถื่น วัด หรือชนบท แต่เป็นอีกปริมณฑลหนึ่ง ที่ให้โอกาสโนราได้ไปอวดคุณค่าและความงาม มักเป็นการแสดงเพื่อเผยแพร่ หรือเป็นการแสดงต่างถิ่น เปรียบการแสดงชุดเล็กๆ นี้เหมือนอาหารเรียกน้ำย่อย หรือเป็นเพียงหนึ่งตัวอย่างให้ชวนติดตาม (พิทยา บุชรัตน์, สัมภาษณ์: 24 พฤษภาคม 2550) หากสนใจก็สามารถชมได้อย่างเต็มรูปแบบในการแสดงที่มีเวลามากกว่านั้น เช่น การแสดงโนราในงานสัมมนาทางวิชาการต่างๆ การแสดงโนราพร้อมกับสื่อพื้นบ้านประเภทอื่นๆ หรือการแสดงโนราเผยแพร่ในรายการทไวไลท์โชว์ของคณะธรรมนิศย์ สงวนศิลป์ ถือว่าเป็นการแสดงที่

สั้นมากคือมีเวลาเพียง 5 นาที ทำให้ต้องมีการดัดแปลงและตัดต่อการแสดงใหม่ โดยนำประสบการณ์ที่ไปรำในต่างประเทศซึ่งก็ไม่ได้มีเวลานานนักมาปรับใช้ ซึ่งความจริงแล้วการแสดงโนราให้ได้ใจความอย่างน้อยก็ต้องใช้เวลาประมาณ 15-30 นาที ซึ่งอาจารย์ธรรมนิตยยังกล่าวอีกว่า แม้มีข้อจำกัดอย่างไรก็ต้องทำให้ได้ มิเช่นนั้นโนราก็จะไม่ได้รับการเผยแพร่ หลังจากการแสดงในครั้งนั้นก็มีส่วนที่ทำให้คนรู้จักการแสดงโนรามากขึ้นเช่นกัน โดยสรุป โนราทอล์คโชว์ก็คือโนราโบราณที่มีการคัดสรรคัศส่วนที่เป็นสุดยอดของการแสดงโนราหรือเลือกนำเสนอเพียงบางส่วน เพื่อให้สอดคล้องกับเวลาในการแสดงที่มีจำกัด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเผยแพร่เป็นการสำคัญ

รูปที่ 36. โนราจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นตัวแทนเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้
ในงานศิลป์ ล้านนา ปู่จ่าแม่ฟ้าหลวง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1.4 โนราละคร

การแสดงโนราละครได้รับอิทธิพลมาจากละครวิทยุและละครโทรทัศน์ ด้วยเหตุที่ละครโทรทัศน์ในยุคแรกยังมีจำกัดอยู่แค่ในเมืองหรือเฉพาะผู้มีฐานะดีเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมได้จึงเข้าถึงวิทยุมากกว่า แต่ด้วยละครวิทยุนั้นมีแต่เสียงไร้ภาพ คณะโนราจึงได้ทำหน้าที่นำเรื่องราวจากโทรทัศน์ที่ชาวบ้านไม่เคยได้ชมและเรื่องราวจากละครวิทยุที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของชาวบ้านอยู่แล้วมาถ่ายทอดให้เห็นภาพของการแสดงเป็นเรื่องเป็นราวอีกทีหนึ่ง จึงได้รับการตอบรับจากแฟน ๆ โนราเป็นอย่างมาก

“ถือว่าโนราละครได้รับความนิยมจากผู้ชมมาก เพราะสมัยนั้นแม้จะมีโทรทัศน์แต่ก็ยังไม่แพร่หลายจะมีกระจุกตัวอยู่แต่ในเมือง ยิ่งในชนบทซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ซึ่งทำการแสดงโนราวัดบ้าง ชุมชนบ้าง อย่างว่าแต่โทรทัศน์เลย ไฟฟ้าก็ยังไม่เข้าไปถึงเลย การแสดงโนราสมัยนั้นใช้เครื่องจุดไฟ เมื่อติดเครื่องไฟให้สว่าง ได้ยินเสียงเปิดเพลงจากแผ่นเสียง ก็มีแต่ชาวบ้านวิ่งแห่เข้ามาดู

เด็ก ๆ ก็สนใจเพราะไม่เคยเห็นเป็นสิ่งแปลกใหม่ เพราะชาวบ้านใช้ตะเกียงไฟกัน” (สุกญา แก้วเกล้า, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2550)

การแสดงโนราละครก็มีลักษณะเหมือนการแสดงโนราโบราณแต่มีจุดเน้นตรงช่วงของการแสดงเรื่องราว ซึ่งก่อนที่จะนำละครมาประกอบการแสดงนั้น คณะโนราก็มีการแสดงเรื่องราวซึ่งเป็นเรื่องละครนอกละครในช่วงท้ายของการแสดงอยู่แล้ว โดยผู้แสดงก็แต่งเครื่องแต่งกายโนราตามปกติ แต่สำหรับโนราละครแล้วมีความแตกต่างออกไปมาก ตั้งแต่เวทีการแสดงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับละครเวทีแต่เป็นสไตล์ของโนรา อาจมีการเปลี่ยนฉากไปตามเรื่องราวที่แสดง เช่น ป่า เมือง วัด ส่วนการแต่งตัวก็นิยมแต่งตัวให้สวยงาม แปลกตา และเลียนแบบการแต่งตัวจากคาราในโทรทัศน์ทั้งเสื้อผ้าหน้าผม เช่น โนราเดิมแต่งตัวทันสมัยสากลนิยมเวลาทำการแสดงคือ นุ่งกางเกง ขาวาวรีดเรียบกลับใจ สวมเสื้อยืดแขนยาว ผูกเนคไทสีสดใส สวมเสื้อนอกทับลงไปอีกที จนมีชาวบ้านขนานนามกันว่าโนราเดิมแต่งตัวเหมือนผู้แทน (สส.) แถมนิสิตการร้องกลอนที่แสดงว่าเป็นคนมีความรู้กว้างขวางทันสมัย จนทำให้คนดูเลื่องลือกันไปไกลว่า โนราเดิมมีความรู้เทียบได้กับนายอำเภอ ส่วนนางเอกโนราละครก็จะแต่งตัวตามสมัยเช่นเดียวกัน คือใส่กางเกงหรือกระโปรง ทำผมยกสูง เป็นต้น ทำให้การแสดงโนราละครของโนราเดิมสร้างชื่อเสียงให้คณะเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าคณะโนราเดิมเมืองตรังเป็นผู้ริเริ่มโนราละครที่สำคัญคนหนึ่ง เพราะเป็นโนราที่มีความคิดพัฒนามากกว่าโนราอื่นในยุคเดียวกัน นอกจากนี้ท่านยังเป็นนักอ่าน คือชอบอ่านนิยายจากหนังสือ แล้วก็นำเรื่องราวเหล่านั้นมาดัดแปลงให้เป็นเรื่องราว เขียนเป็นบทกลอนโนราให้กับตัวแสดงต่างๆ ทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้เขียนบทและผู้กำกับ มีการแจกบทให้กับผู้ที่จะแสดงเป็นบทต่างๆ เช่น บทนางเอก พระเอก ตัวร้าย โดยใครเล่นบทเป็นพระเอกหรือนางเอกก็ต้องแสดงบทนั้นตลอด (สุกญา แก้วเกล้า, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2550)

รูปที่ 37. โนราเดิม หัวหน้าคณะโนราที่มีชื่อเสียงในการแสดงละคร
และมีการแต่งตัวทันสมัย

เมื่อโนราละครเป็นของใหม่และเป็นที่ยอมรับของผู้ชมแล้วโนราหลายๆ คณะก็แสดงกันทั่วไป จึงมักนิยมนำเรื่องที่มีอยู่เดิมมาแสดงเป็นการสืบทอดต่อๆ กันมา ซ้ำแล้วซ้ำเล่า แต่ครั้งหนึ่ง

เมื่อโนราหีด บุญหนุนกลับ ปราชญ์พื้นบ้านคนสำคัญของวงการโนราอีกท่านหนึ่งได้พัฒนาการ การแสดงโนราละครให้ก้าวขึ้นอีกขั้น โดยการวาดฉาก และการตกแต่งเวทีให้ทันสมัย แล้วจะนำ ละครสมัยใหม่มาแสดง จึงกลายเป็นต้นกำเนิดละครสมัยใหม่ที่มีที่มาจากละครเรื่องแรกคือ เรื่อง บัวผัน หลังจากการแสดงเรื่องนี้ทำให้ชื่อเสียงของคณะโด่งดังขึ้นมา ด้วยเทคนิคการจัดฉากวาด เป็นรูปสระ แล้วมีดอกบัวลอยขึ้นมา เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของผู้ชมยิ่งนัก ต่อมาเรื่องที่น่ามาแสดงโนรา ละครส่วนใหญ่จะมาจากละครวิทยุหรือไม่ก็เป็นการแต่งเรื่องขึ้นใหม่โดยคณะโนรานั้นๆ หรือนำ ภาพยนตร์ที่โด่งดังมาเล่นเป็นเรื่อง เช่น การแสดงโนราละครเรื่องแม่เฒ่า พระโขนง นอกจากการ ใส่เสียงประกอบที่โหยหวนและน่ากลัวแล้วยังอาศัยเทคนิคอุปกรณ์ประกอบฉากที่ทันสมัย เช่น เวที ที่ให้ผีแม่เฒ่าโผล่มาจากข้างล่างโดยผู้ชมไม่ทันรู้ตัว ทำให้ความหวาดเสียว สมจริง และสามารถ สร้างความประทับใจให้กับผู้ชมได้ เช่นเดียวกับเรื่องวิญญาณน้อยคอยรัก ในเรื่องนี้มีหลายฉาก ที่สร้างความหวาดเสียวและสะท้อนขวัญให้กับผู้ชม เช่น ฉากที่ลูกสาวมาขอดวงตาของแม่ก็มีการ ควักดวงตาด้วยความเศร้าและหวาดเสียว หรือจากสาวไล่ออกจากห้อง โดยใช้สีแดงสดเป็นเลือด ไหลจากห้อง ก็สร้างความประทับใจและเป็นการแสดงที่ได้รับความสนใจจากผู้ชมยุคประมาณ 50 ปีที่แล้วได้ไม่น้อยเลยทีเดียว (ห้วน คงคำ, สัมภาษณ์: 1 มิถุนายน 2550)

แต่และแล้วโนราละครก็ค่อยๆ ลดความนิยมลงไป เมื่อโทรทัศน์ขยายพื้นที่เข้าสู่แทบทุก หลังคาเรือน การสวมบทบาทตัวละครของศิลปินโนราหรือจะเทียบกับดาราจากจอแก้วได้ ดังนั้น หากโนราคณะใดมีการแสดงเป็นเรื่องก็คงทำให้ผู้ชมลุกกลับบ้านไปดูละครทีวีที่บ้านน่าจะดีกว่า

1.5 โนรามายากล

เมื่อการแสดงโนราบันเทิงมีการแพร่หลายและขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น ทำให้คณะ โนราเกิดมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากการแสดงโนรามิได้แทบทุกกิจกรรมของชีวิต ตั้งแต่งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ตลอดจนถึงงานศพ และการแสดงโนราในครั้งหนึ่งอาจจะแสดงเพียง คณะเดียวหรือหลายคณะก็ได้ จึงมีการเพิ่มสีสันของการแสดงด้วยการประชันที่เรียกว่า “โนราแข่ง” ซึ่งถือเป็นงานใหญ่และสนุกสนานมากเพราะมีการแสดงสุดฝีมือเพื่อเอาชนะกัน โดย จุดประสงค์ของการแข่งโนรา หรือ โนราประชันโรงก็เพื่อจะพิสูจน์ว่าใครเล่นหรือรำดีกว่า ใครมีศิลป์ ในการรำและร้องกลอนสดได้ดีกว่ากัน ทุกคณะที่เข้าร่วมแข่งขันจะทำการแสดงพร้อมๆ กัน หาก เวทีไหนมีผู้ชมมากกว่าก็จะเป็นผู้ชนะ (ภิญโญ จิตธรรม, 2527) ช่วงเวลาสำคัญอยู่ที่ช่วงสุดท้าย ของการแข่งขันอาจเป็นระยะเวลาเพียงหนึ่ง ชั่วโมงก่อนหมดเวลาแข่ง หากคณะใดมีผู้ชมมากที่สุด ก็จะเป็นชนะการแข่งขันในครั้งนั้นไป ดังนั้นจึงทำให้โนราแต่ละคณะจำต้องเก็บของดีและต่างพากันงัด กลยุทธ์ที่สามารถสะกดผู้ชมได้ไว้ช่วงท้ายของการแข่งขัน บางคณะก็อาศัยเพียงการร้อง การรำ และการว่ากลอนสดก็สามารถดึงดูดผู้ชมเต็มหน้าเวทีได้แล้ว แต่สมัยที่การแข่งขันโนราได้รับความ

นิยมมากก็มักจะต้องสรรหาของแปลกที่ผู้ชมยังไม่เคยเห็นมานำเสนอ และสิ่งที่น่าตื่นตาตื่นใจ ในยุคนั้นก็คงต้องเป็น โนรามายากล หมายถึง การให้โนราได้แสดงความสามารถพิเศษอย่างอื่นที่ นอกเหนือจากการแสดงโนราปกติ ต้องทำให้เป็นของแปลก เพื่อเรียกความสนใจจากประชาชน เช่น การคาบครกตำข้าว การคาบเรือ การม้วนตัว การรำในถาด (โนราตัวอ่อน) รำไต้เชือก เพื่อโชว์ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของโนราทั้งสิ้น โดยผู้เล่นก็จะแต่งกายโนราทรงเครื่องเต็มยศ

ยุคสมัยก่อนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนัก การแสดง ความสามารถพิเศษลักษณะนี้จึงทำให้ชาวบ้านมองเป็นมายาหรือเป็นการหลอกลวง หรือคิดว่า ต้องเป็นเรื่องของไสยศาสตร์และคาถาอาคมของศิลปินโนรา โดยร่องรอยของโนรามายากลที่ยังคง มีหลงเหลือให้หาชมได้ในปัจจุบันก็คือ การรำในถาด หรือที่เรียกกันว่าโนราตัวอ่อน ซึ่งเป็นการรำ โนราที่เหมือนกับการเล่นกายกรรม ผู้รำต้องตัวอ่อน โค้ง ขดตัว ม้วนตัวได้ ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังหาผู้รำ โนราชนิดนี้ได้น้อยลง แต่ก็น่าทึ่งสำหรับวงการโนราที่ยังมีเด็กรุ่นใหม่ที่มีใจรักโนรา และมี ความสามารถในการรำโนราตัวอ่อนได้อย่างดีเยี่ยม ก็คือโนราอ้อม (เสาวลักษณ์ เกตุแก้ว, สัมภาษณ์: 19 พฤษภาคม 2550) ที่เริ่มสนใจการรำโนราเมื่อครั้งที่เรียนอยู่ชั้นประถมและ ครอบครัวยังมีเชื้อสายโนรา เคยมีการเข้าทรงจากตายายโนราจึงทำให้เชื่อว่าตนได้รับเลือกจาก บรรพบุรุษในการสืบทอดการรำโนรา ด้วยความสนใจในการรำโนราจึงฝึกรำและใช้การรำตัวอ่อน เป็นความสามารถพิเศษมาจนถึงปัจจุบัน

รูปที่ 38. การรำโนราตัวอ่อนของโนราอ้อม เสาวลักษณ์ เกตุแก้ว เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคลที่หาชมได้ยาก

สำหรับการแข่งขันหรือโนราประชันโรงในปัจจุบัน แม้ยังคงมีอยู่แต่หัวใจหลักของการ แข่งขันก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อนที่ศิลปินโนราต่างก็ใช้ความสามารถเป็นสำคัญ ต่างต้องจัด ของแปลกใหม่มาให้ผู้ชมได้ดู แต่ปัจจุบันน่าจะกล่าวได้ว่าเป็นเพียงการจำลองบรรยากาศการ

แข่งขันโนรามากกว่า เพราะการประชันโรงนั้นใช้หลักการตัดสินคือ จำนวนผู้ชมที่คณะใดมีมากกว่าก็ชนะไป ทำให้ศิลปินโนรามีการตกลงร่วมกัน ไม่ว่าจะผลที่ออกมาจะเป็นคณะใดที่ชนะก็จะต้องนำเงินหรือของรางวัลที่ได้จากแข่งขันมาแบ่งกัน ซึ่งถือว่าเป็นเพียงการแสดงเท่านั้น

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าโนราแข่งขันปัจจุบันต้องเป็นในรูปแบบของการแข่งขันปลอมๆ ทั้งหมด เพราะการแข่งขันจริงๆ ก็ยังคงมีอยู่อย่างในการแข่งขันโนราอย่างเป็นทางการ เช่น การแข่งขันโนรา 14 จังหวัดภาคใต้ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งโนรานั้นน้อย หัวหน้าคณะก็น้อย เสียงเล่านี่ได้เป็นตัวแทนของจังหวัดสงขลาเข้าร่วมแข่งขัน เมื่อปี 2546 มีเกณฑ์การแข่งขันที่วัดจากจำนวนผู้ชมประกอบกับคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแสดงโนราเป็นอย่างดีมาตัดสินอีกชั้นหนึ่ง ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติสาขานโนรา นักวิชาการ และข้าราชการท้องถิ่น เป็นต้น จึงทำให้มั่นใจได้ว่าผู้ชนะการแข่งขันต้องเป็นผู้ที่เพียบพร้อมทางศาสตร์การแสดงโนราจริงๆ ดังนั้นการแข่งขันโนราจะเป็นไปในทิศทางใดก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

จากการจำแนกชนิดของโนราเพื่อความบันเทิงทั้ง 5 ชนิดข้างต้น จะเห็นได้ว่าโนราบันเทิงทุกชนิดล้วนมีชนบในการแสดงมาจากโนราโบราณเป็นพื้นฐานทั้งสิ้นแล้วนำมาเพิ่มเอกลักษณ์เฉพาะเข้าไปเพื่อดึงดูดผู้ชมตามยุคสมัยและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นจึงขอสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ชนิดของการแสดงโนราบันเทิง	จุดเด่น	ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลัง
โนราหางเครื่อง	วงดนตรีลูกทุ่งและหางเครื่อง	อิทธิพลของดนตรีลูกทุ่ง
โนราโบราณ	การรำแบบดั้งเดิมตามสายตระกูลต่างๆ	กระแสการอนุรักษ์และสืบทอด
โนราทอล์คโชว์	การแสดงที่สั้น กระชับ	วิถีชีวิตของคนสังคมเมือง
โนราละคร	การแสดงละครตามยุคสมัย	อิทธิพลจากละครวิทยุและละครโทรทัศน์
โนรามายากล	ความพิเศษ ของแปลกใหม่	การแข่งขัน ความโดดเด่นที่สุด

ตารางที่ 1. จำแนกชนิดของโนราบันเทิง